

ГЛОСАРІЙ

Абіотичні фактори є компонентами та властивостями неживої природи. Вони впливають на живі організми прямо чи опосередковано.

Адаптація – пристосування організму до умов середовища існування.

Альгоіндикація – це оцінювання стану навколишнього середовища за допомогою водоростей.

Алевритофіти – рослини, що ростуть на суглинистих або супісчаних ґрунтах.

Антропогенне забруднення – забруднення, що виникає в результаті діяльності людини.

Антропогенні фактори – це зміна людиною середовища існування під впливом інтенсивної господарської діяльності.

Аутбіоіндикація – дослідження стану навколишнього середовища, що ґрунтуються на спостереженні за змінами окремих організмів чи ознак.

Ацидофіли – рослини кислих ґрунтів.

Ацидофоби (базифіли) – рослини лужних ґрунтів.

Базифіли (ацидофоби) – рослини, що зростають на лужних ґрунтах

Біоіндикація (грец. *bios* – життя, лат. *indico* – вказую) – це визначення біологічно значимих навантажень на основі реакцій на них живих організмів та їх угруповань. Повною мірою це належить до всіх видів антропогенних забруднень.

Біологічне забруднення – випадкове або пов'язане з діяльністю людини проникнення в екосистеми не притаманних їй рослин, тварин і мікроорганізмів (бактеріологічне); часто справляє негативний вплив при масовому розмноженні нових видів.

Біотичні фактори – це всі форми взаємодії між організмами в популяції.

Бріоіндикація – (від грец. *bryon* – мох і лат. *indico* – вказую, визначаю) застосування мохоподібних у якості біоіндикаторів.

Газостійкість – здатність зберігати властиві організму процеси життєдіяльності й насінневого відтворення в умовах забруднення газами й парами атмосферного повітря.

Газочутливість – реакція організму на вплив забруднюючої речовини в певний період його розвитку. У біоіндикаційних дослідженнях необхідно враховувати систематичну приналежність видів і зміна ступеня їх газостойкості.

Галоіндикація – наука, розділ біоіндикації, що вивчає можливості оцінки інтенсивності, якісного сольового складу, характеру й інших особливостей засолених ґрунтів.

Галофіти (галофіли) – рослини засолених місцеперебувань, що легко пристосовуються в процесі свого індивідуального розвитку до високого вмісту солей у ґрунті завдяки наявності низки анатомо-морфологічних особливостей.

Галофоби (глікофіти) – види рослин, що уникають засолених ґрунтів.

Гігрофіти – вологолюбиві рослини, мешканці вологих, іноді заболочених ґрунтів.

Гідрофіти – рослини мілководдя та прибережних смуг водойм, мають темно-зелене листя та товсті соковиті стебла.

Глікогалофіти (глікофіти) – рослини, що не проникають солями і виростають на засолених ґрунтах, але не нагромаджують легкорозчинні солі в тканинах.

Гранично допустима концентрація (ГДК) – кількість шкідливої речовини в навколишньому середовищі, яке при постійному контакті або при впливі за певний проміжок часу практично не впливає на здоров'я людини.

Ґрунтова родючість – здатність ґрунту задовольняти потреби рослин у живильних речовинах, повітрі, біотичному і фізико-хімічному середовищу, включаючи тепловий режим, і на цій основі забезпечувати врожай сільськогосподарських культур, а також біологічну продуктивність диких форм рослинності.

Дендроіндикація – (від грец. *dendron* – дерево та лат. *indicatio* – вказую, визначаю). Використання деревних рослин для оцінки стану та змін навколишнього середовища під впливом екологічних факторів.

Дефоліація – опадання листя.

Екологічна валентність певного виду – це діапазон інтенсивності дії екологічного фактору, у якому можливе існування певного виду.

Екологічні фактори – це всі компоненти довкілля, що впливають на живі організми та їх угруповання.

Еугалофіти – типові солянки, рослини, що накопичують сіль у великих кількостях у тканинах і мають соковиті і м'ясисті стебла.

Забруднювач – будь-який фізичний чинник, хімічна речовина або біологічний вид, який потрапляє в навколишнє середовище або виникає в ньому в кількості, більшій за звичайну, і спричиняє забруднення середовища.

Зона оптимуму – це сприятлива інтенсивність впливу екологічного фактору для організмів певного виду.

Зона песимуму – відхилення інтенсивності дії певного екологічного фактору від оптимальної в той чи інший бік і виявлення його пригнічувальної дії.

Зообентос – сукупність донних тварин, що живуть на дні або в ґрунті морських і прісних водойм.

Зооіндикація – (від грец. ζῷον – тварина, та лат. *indicatio* – вказую, визначаю) використання тварин у якості індикаторних організмів.

Зоопланктон – сукупність тварин, що населяють водну товщу та пасивно переносяться течіями.

Індекс забруднення – показник, якісно й кількісно відображає присутність у довкіллі речовини-забруднювача і ступінь його впливу на живі організми.

Індекс чистоти повітря – синтетичний показник, який розраховують на основі вивчення угруповань епіфітних лишайників (зростають на корі дерев) у

населених пунктах та індустріальних регіонах для порівняльного оцінювання стану атмосферного повітря.

Кріногалофіти – рослини які здатні виділяти надлишок солей у вигляді краплин розсолу крізь особливі залози (їх іноді називають фільтруючими галофітами) і мають характерний сольовий наліт.

Ксерофіти – рослини сухих середовищ. Для них характерні вузколистість, опушення листків, жорсткі стебла та видозміни листків (колючки).

Ліхеноіндикація (від грец. *λεϊχήν* – лишай, лишайник і лат. *indico* – вказую, визначаю) – це оцінювання стану довкілля за допомогою лишайників.

Мезосапоби – витримують лише середній ступінь забруднення.

Мегаторфи – рослини, що вимогливі до родючості ґрунтів.

Мезотрофи – рослини, що середньо вибагливі до родючості ґрунтів.

Мезогалофіти – рослини, що ростуть на ґрунтах із середнім вмістом солей.

Мезофіти – рослини досить забезпечених вологою місць, але не сирих і не заболочених.

Нейтрофіли – рослини ґрунтів із нейтральною реакцією.

Некрози – відмирання обмежених ділянок тканини.

Олігогалофіти – рослини, що ростуть при малих вмістах солей у ґрунті.

Олігосапоби – здатні витримати лише слабкий ступінь забруднення, вимогливі до кисню

Оліготрофи – рослини, що не вибагливі до родючості ґрунтів.

Омброфіти – рослини, що існують лише за рахунок атмосферних опадів.

Пелитофіти – рослини, що ростуть на глині.

Пелофіли – рослини що ростуть на мулі.

Перифітон – поселення водних рослин і тварин на підводних скелях, камінні, річкових суднах, палях та інших об'єктах.

Петрофіти (літофіти) – рослини, що ростуть на кам'янистих субстратах, або на скалах.

Полісапоби – організми, що витримують сильний ступінь дефіциту кисню.

Природне забруднення – виникає внаслідок потужних природних процесів.

Псамофіти – рослини, що ростуть на пісках та піщаних субстратах.

Псаммофіли – рослини, що ростуть на кам'янистому ґрунті.

Реакофіли – організми, що пристосовані до проживання в умовах швидкої течії.

Рослина-монітор – рослина, за ознаками ушкодження на якій можна отримати інформацію про кількість забруднюючих речовин або їх суміші в довкіллі.

Сапробність – здатність водних організмів жити у воді, яка містить різну кількість органічних речовин. За ступенем органічного забруднення водоймища прийнято поділяти на полі-, мезо- та олігосапробні, а організми, що в них проживають, відповідно називати полі-, мезо- або олігосапробами.

Синбіоіндикація – дослідження стану навколишнього середовища, що ґрунтуються на спостереженні за угрупованнями організмів (популяції, види і т.д.).

Стенобіонти – види з низькою адаптаційною здатністю, життєдіяльність яких обмежена вузьким діапазоном змін певного фактора.

Стрес, або загальний адаптаційний синдром – це необхідна ланка неспецифічної реакції організму, складник та етап його адаптації до умов життя, компонент нормальної життєдіяльності, фактор збереження гомеостазу.

Таксобність – ступінь забруднення водойми, чи її частини токсичними речовинами.

Термофіти – теплолюбні рослини, які не витримують зниження температур, нормально розвиваються за температурою 260С з незначними добовими й річними коливаннями.

Термофоби – організми, які не витримують високих температур, нормально розвиваються при порівняно низьких температурах (верхня межа становить 100С).

Токсична концентрація – концентрація шкідливої речовини, яка здатна при різній тривалості впливу спричинити загибель живих організмів, або концентрація шкідливого агенту, що веде до загибелі живих організмів протягом 30 діб у результаті впливу на них шкідливих речовин.

Трихогідрофіти – рослини, життя яких, насамперед, пов'язане з капілярною вологою ґрунтових вод.

Фізичне забруднення пов'язане зі змінами фізичних, температурно-енергетичних, хвильових і радіаційних параметрів зовнішнього середовища.

Фітоіндикація – (від грец. *φυτόν* – росина та лат. *indicatio* – вказую, визначаю) застосування у якості біоіндикаторів рослин.

Фітопланктон – сукупність рослинних організмів, які населяють товщу води морських та прісних водоймищ і пасивно переносяться течіями.

Фонова концентрація – вміст речовини в об'єкті навколишнього середовища, яке визначається сумою глобальних і регіональних природних і антропогенних внесків у результаті дальнього або транскордонного переносу.

Фреатофіти – рослини, пов'язані з водоносними горизонтами, у яких добре розвинена коренева система (до 5-30 м)

Хасмофіти – рослини, що ростуть на кам'янистих ґрунтах.

Хімічне забруднення – збільшення кількості хімічних компонентів певного середовища, а також; проникнення (введення) у нього хімічних речовин, не притаманних йому або в концентраціях, котрі перевищують норму.